

Referáty

Príspevek do sborníku z seminára ÚSES – zelená páteř krajiny, 9.9. 2002

Antonín Kment

Ve chvíli kdy mě spoluorganizátor seminář oslovil se záměrem toto setkání svolat jsem si připomněl počátek devadesátých let. V této době jsem jako starosta venkovské obce podnikal kroky k pořízení územního plánu obce. Cílová oblast samosprávy se tehdy setkávala s neuvěřitelným množstvím nových podnětů. V rámci pořizování územního plánu to byla problematika ochrany a tvorby venkovské krajiny. A s ní se objevil pojem ÚSES.

Co je dnes samozřejmostí, to byla tehdy pro většinu z nás, oblast nových problémů. Nový přístup k územnímu plánování obcí, který rozšířil zodpovědnost obce na celé katastrální území jsme zvládali jen postupně. Podotýkám, že co bylo nové pro nás, bylo také nové pro všechny partnery. To platí pro urbanisty, projektanty ale také pro úředníky kteří měli celý proces řídit.

Nový přístup k plánování rozvoje obce touto cestou vyjasnil, to co většina z nás již dlouho podvědomě cítila. Myslím to, že naše krajina již déle nemohla snášet předcházející způsob využívání. Ale platí také to že najednou nikdo nepotřeboval hrdinské výnosy a tisíce tun.

Musím přiznat, že na počátku devadesátých let mi připadal pojem Územní systém ekologické stability velmi nesrozumitelný. A několik mých pokusů nechat si ho vysvětlit se setkala s neúspěchem. Teprve postupně a s pomocí mnoha odborníků se mi dařilo pochopit význam této v mnohém nové koncepce ochrany přírody a krajiny. Naštěstí Měnin a jeho katastr poskytl dostatek podnětů k tomuto pochopení.

Ještě na počátku devadesátých let se tato suma podnětů dále podstatně rozšířila. A stalo se to způsobem, který zdánlivě přístup k stabilizaci krajiny dále komplikoval. Zde mám na mysli nové impulsy, které tehdy přenášel rozvoj hnutí obnovy venkova. V prostoru jižně pod Brnem se velmi rychle ustavilo souručenství venkovských obcí přesvědčených o nutnosti soustavně spolupráce ve všech směrech. S řady mnohdy složitých diskusí starostů o pořadí naléhavosti řešení jednotlivých problémů obnovy venkova, velmi viditelně vyplývala shoda v otázce vztahu starostů k problematice územních systémů ekologické stability. Proto hlavní propojující, společný cíl všech zapojených vesnic byl nalezen v postupu k aktivní transformaci neudržitelného uspořádání venkovské krajiny s využitím koncepce ÚSES.

Zde se jedná o typickou krajinu, která trpí všemi důsledky příliš intenzivního využívání. Je to však také krajina, která je zemědělsky produktivní. Územní systém ekologické stability jsme proto společně pochopili jako prostředek a nástroj hledání rovnováhy mezi potřebami zemědělců a potřebami ochrany přírody a krajiny.

Obdobným vývojem jako obec, ve které jsem z pozice starosty pořizoval územní plán, a jako mikroregion CEZAVA, procházelo mnoho mých kolegů a kolegyně. Ne všichni se však propracovali k podobnému poznání jako my. Nám se podařilo ÚSES nejen společně napláňovat, ale také v některých krocích ho začít doplňovat o chybějící články.

Seminář ÚSES zelená páteř krajiny, proto velice oceňuji. Také proto že od něj očekáváme podrobnou zprávu o vývoji koncepce ÚSES. Ale zejména očekáváme podněty co dál v ochraně přírody a krajiny. Je totiž nutno mít na paměti, že koncepce ÚSES vznikala v průběhu osmdesátých let. Její praktické uskutečňování přinesl až zákon O ochraně přírody a krajiny v roce 1992. První realizace tohoto přístupu tedy probíhala ve zcela jiných společenských podmínkách než ve kterých byla formulována.

Vedle toho je nutno připustit, že nové podmínky ve společnosti, a její přístup k ochraně přírody a krajiny, se nezlepšil v porovnání s uplynulými roky.

O to důležitější proto je udělat zodpovědné vyhodnocení dosažené úrovně poznání. A na tomto podkladě formulovat podněty ke zdokonalování soustavy nástrojů které můžeme využívat pro směřování k trvale udržitelnému životu.

Dovolu mi abych na tomto místě sdělil můj názor, že podobný seminář se měl v Jihomoravském kraji uskutečnit již mnohem dříve. A to nejen proto, že v území Jihomoravského kraje byly položeny základy teorie ÚSES. Hlavní důvod vidím v tom, že stále přetrvávají mnohé rozpory v uplatňování koncepce ÚSES. Stále je několik různých výkladů. Stále se projevují neshody mezi ochránci přírody, územními plánovači, obcemi a úředníky. Právě proto je prospěšné aby se lidé kteří jsou si vědomi své zodpovědnosti za budoucnost setkávali na seminářích jako je tento dnešní.

Také bych rád přispěl některými podněty především k tomu co pokládám za naléhavě nutné pro další úspěšné naplňování koncepce ÚSES. Především je nutno zdůraznit závažnost a význam komplexních pozemkových úprav pro aktivní transformaci stavu venkovské krajiny. To platí především, ale nejen, v oblastech kde bude i nadále pokračovat ekonomicky efektivní zemědělství. V těchto oblastech je nutno důsledně prosazovat uskutečňování všech chybějících prvků ÚSES jako nutnou podmínku udržitelnosti efektivního zemědělství. Je nutno usilovat, aby realizace KPÚ, nebyla nadále zjednodušována na výstavbu polních cest a na nové digitální katastrální mapy.

S tímto přístupem velmi těsně souvisí další podnět. Ten se týká majetkových práv k pozemkovému majetku v otevřené venkovské krajině. Podle mého názoru je nutno cílevědomě a soustavně usilovat o spoluzodpovědnost státu za budoucí uspořádání naší krajiny. Tuto zodpovědnost je třeba naplnit především cestou poskytnutí pozemků v držení státu k plnění funkce prvků ÚSES. Tam kde to není z důvodů lokalizace možné, je nutno aktivně nabízet majitelům výhodnou výměnu za státní půdu. Přitom je nutno zabránit státu v nezodpovědném výprodeji státních pozemků. Podle mého názoru je nutno zachovat rozsáhlou rezervu státního pozemkového majetku nejen pro účely jakými je obrana státu a dopravní stavby. Stejný, strategický význam již dnes má tato rezerva pro aktivní vytváření a péči o ÚSES.

Přeji vašemu setkání úspěch. Očekávám že výsledky vašeho jednání budou jedním z přínosů které bude možno využít při směřování k trvale udržitelnému rozvoji nejen Jihomoravského kraje.

Antonín Kment, zástupce hejtmana Jihomoravského kraje